

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
 Юрій КОТЛЯР
« 12 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«СУЧАСНІ ОСВІТНІ МЕТОДИКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ
ІСТОРІЇ ТА ПРАВОЗНАВСТВА»**

Спеціальність 014 «Середня освіта»

Спеціалізація 014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан ФПН

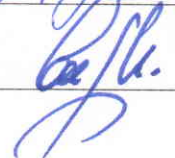
/ В.о. директора НН ІПО

Начальник НМВ

Інна ПІДБЕРЕЗНИХ

Ірина МІРОНОВА

Ірина МІРОНОВА

Інна ПІДБЕРЕЗНИХ

Анастасія ХМЕЛЬ

Катерина ЗУБ

Сергій ШКІРЧАК

Миколаїв – 2024 рік

ВСТУП

Вивчення освітнього компоненту «Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства» впроваджено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 014 «Середня освіта» предметною спеціальністю 014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)».

Сучасні реалії ставлять перед системою освіти своєрідний дидактичний виклик, який потребує адекватної відповіді. Система викладання і навчання повинна адаптуватися до змін соціально-економічних умов, характеру й змісту діяльності учнів і студентів, зумовлених формуванням суспільства знань і переходом людства в епоху інформаційного розвитку.

Проблеми навчання в закладах освіти здебільшого вирішуються через розробку й впровадження інноваційних систем в освітній процес. Це вимагає ретельного проєктування, яке передбачає не лише планування майбутніх змін, але й аналіз їх можливих наслідків для життя й здоров'я учасників освітнього процесу. Таким чином, питання проєктування технологій навчання стає одним із ключових у педагогічній теорії та освітній практиці.

Якість проєктування й ефективність застосування навчальних технологій відіграють вирішальну роль у реформуванні освіти в Україні. Учителям і педагогам необхідно опанувати наукові підходи до проєктування й використання продуктивних та перспективних технологій навчання. Ці технології повинні не лише враховувати рівень підготовки, інтереси, здібності й нахили учнів чи студентів, але й сприяти перетворенню їх на активних суб'єктів освітнього процесу, роблячи кожного учасника центральною фігурою цього процесу.

Предметом вивчення освітнього компоненту «Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства» є теоретичні засади, сучасні підходи, інноваційні методики та практичні технології організації навчального процесу в галузі історії та правознавства.

Освітній компонент «Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства» охоплює:

1. **Методичні основи:** принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства.

2. **Інноваційні освітні технології:** використання інтерактивних методів, цифрових платформ, проєктних технологій і гейміфікації в навчанні.

3. **Актуальні методики викладання:** методи роботи з історичними джерелами, кейсами, документами, правовими ситуаціями, аналізом подій і фактів.

4. **Розвиток критичного мислення:** формування навичок аналізу, оцінювання, інтерпретації історичних та правових подій.

5. **Індивідуалізація навчання:** адаптація методів до рівня підготовки, інтересів і здібностей учнів.

6. **Формування громадянської свідомості:** розвиток розуміння правових норм і історичних процесів як основи для формування відповідального громадянина.

7. **Оцінювання результатів навчання:** використання сучасних підходів до діагностики знань, умінь і компетенцій учнів.

1. Опис освітнього компоненту

Найменування показника	Характеристика освітнього компоненту
Найменування освітнього компоненту	Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства
Спеціальність	014 «Середня освіта»
Предметна спеціальність	014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»
Освітня програма	Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

	Правознавство)	
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)	
Статус освітнього компоненту	нормативна	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2024-2025 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	9	13, 14
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	5 кредитів / 150 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	30 годин 30 годин 90 годин	6 годин 10 годин 134 години
Відсоток аудиторного навантаження	40%	11%
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

2. Мета, завдання та результати вивчення освітнього компоненту

2.1. Місце освітнього компоненту в освітній програмі

Програма освітнього компоненту «Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства» відповідає вимогам освітньо-професійної програми щодо системи знань, вмінь та рівня їхньої сформованості, що має забезпечити набуття здобувачем вищої освіти особистісно-професійних якостей.

Контроль за роботою здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом складання екзамену. Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти проводиться відповідно до шкали оцінювання.

Метою вивчення освітнього компоненту є підготовка майбутніх вчителів до ефективного викладання історії та правознавства, з урахуванням сучасних тенденцій у педагогіці, інформаційних технологій і вимог до сучасної освіти.

Основними **завданнями** вивчення освітнього компоненту «Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства» є:

- розкрити сучасні технології навчання історії та правознавства;
- сформувати цілісне уявлення про цілі та зміст сучасної історичної та юридичної освіти;
- розкрити ефективні механізми для формування у молоді умінь швидко адаптуватися до динамічних умов життя;
- охарактеризувати методологію методики як наукової дисципліни;
- ознайомити зі змістом програм і підручників з історичних курсів;
- окреслити особливості викладання навчальних дисциплін;
- охарактеризувати засоби, методи і прийоми навчання/викладання історії та правознавства;
- висвітлити способи перевірки знань й умінь, критерії оцінювання рівня сформованості компетентностей;
- визначити форми позааудиторної роботи з історії та правознавства;
- навчити працювати зі значним обсягом навчально-методичної інформації, самостійно здійснювати її пошук, обробку й аналіз;
- сформувати у здобувачів вищої освіти навички ведення педагогічного спостереження.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування компетентностей**:

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати складні задачі, проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов організації освітньо-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проєкти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

ЗК8. Письмове й усне професійне спілкування державною мовою, вміння використовувати знання другої (іноземної) мови для навчальної та наукової діяльності.

ЗК9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності української та громадянської ідентичності, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.

Компетентності спеціальності: фахові (ФК), предметні (ПК)

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

ФК3. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК4. Здатність до моделювання змісту навчання, формування в учнів ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання.

ФК5. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК6. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

ФК7. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК8. Здатність працювати у міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти предметної області з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ПК1. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ПК2. Вміти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснень історичних фактів, явищ, процесів, використовувати комплекс наукових дефініцій для вирішення науково-практичних завдань.

ПК3. Знати та розуміти наукові основи певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах.

ПК4. Оволодіння основними історичними концепціями, поняттями, судженнями; здатність критично оцінювати результати наукових досліджень, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ української та всесвітньої історії.

ПК5. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учасника освітнього процесу, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

ПК6. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ПК7. Прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у науково-педагогічній діяльності, обізнаність у власних силах, здатність до рефлексії та самоаналізу.

ПК8. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

ПК9. Здатність до соціальної комунікації; розуміння та сприйняття принципів толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та вирішувати конфлікти.

2.2. Очікувані результати навчання

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають:

Програмні результати навчання:

загально-предметні (РН), фахові (ПРН)

РН1. *Демонструє* вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, історії, громадянської освіти, основ правознавства у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

РН2. *Демонструє* вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

РН4. *Формулює* наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, *демонструє* навички їх критичного аналізу, *генерує* нові ідеї, *аргументує* можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність.

РН5. *Описує* методику розробки освітніх проєктів, *пояснює* зміст та призначення їх етапів, *аналізує* спроможність управління процесом їх впровадження, *прогнозує* очікувані результати.

РН6. *Визначає і характеризує* основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; *описує* апарат науково-педагогічного дослідження, *демонструє* навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

РН7. *Визначає, аналізує та характеризує* педагогічні інновації, *демонструє* вміння їх практичного застосування у професійній діяльності.

РН8. *Описує* показники якості педагогічної діяльності, *аналізує* можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, *визначає* індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, *обирає* ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

РН9. *Демонструє* уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов освітнього процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

РН10. *Називає і аналізує* шляхи мотивації учнів до саморозвитку, *демонструє* вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.

РН11. *Демонструє* уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу.

РН12. *Знає та дотримується* умов функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

РН13. Демонструє здатність діяти автономно і в команді.

РН14. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.

РН15. Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній, громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

РН16. Інтегрує знання основ теорії держави і права, публічного, приватного права у професійну діяльність, проектує знання з основ правознавства на історичні події, процеси та явища сьогодення.

ПРН1. Застосовувати наукову критику до аналізу поглядів дослідників минулого, робити власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії.

ПРН2. Знати і розуміти зміст основних напрямів і шкіл сучасної історичної науки, головних проблем у розвитку історіографії, основні аспекти теоретико-методологічного дискурсу усно історичних досліджень у просторі конструювання минулого.

ПРН3. Характеризувати існуючі парадигми історії української державності, її обумовленість та соціодинаміку на тлі світових державотворчих процесів.

ПРН4. Аналізувати правові та інституціональні виміри співробітництва України та ЄС, виявляти перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України.

ПРН5. Орієнтуватися в міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, аналізувати суспільні явища й узагальнювати політичний досвід.

ПРН6. Здійснювати різні види планування освітнього процесу на різних етапах залежно від поставленої мети, індивідуальних особливостей учнів, особливостей діяльності закладу освіти.

ПРН7. Застосовувати для забезпечення суб'єкт-суб'єктного підходу в педагогічній діяльності навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, підтримування їх прагнення до саморозвитку, розкриття їх здібностей і пізнавальних можливостей.

ПРН8. Критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, вплив інформації на свідомість і розвиток всіх учасників освітнього процесу, на прийняття рішень.

ПРН9. Використовувати безпечне освітнє електронне (цифрове) освітнє середовище для організації та управління освітнім процесом (у тому числі під час дистанційного навчання), організації групової взаємодії, зворотного зв'язку, спільного створення електронних (цифрових) освітніх ресурсів

ПРН10. Визначати оптимальні зміст і форми професійного розвитку, критерії результативності власного навчання, працювати над саморозвитком та самовдосконаленням, активно долучатися до діяльності професійних спільнот.

ПРН11. Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати та інтерпретувати результати, створювати моделі та вивчати їхню дієвість.

ПРН12. Здатність до соціальної взаємодії, займати активну громадянську позицію та робити усвідомлений вибір в умовах сучасного політичного плюралізму.

ПРН13. Здатність до практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик з метою цілеспрямованого вдосконалення, безперервного і самоорганізованого навчання.

ПРН14. Здатність до співпраці та інтеграції в прагненні до мети спільно з іншими людьми, відомствами, організаціями, активної участі у командній роботі, безвідносно до фонових знань та бачень визначених завдань.

ПРН15. Здатність працювати результативно в групах, щоб локалізувати, отримати та опрацювати дані для вирішення завдання дослідження та брати відповідальність за організацію періодів роботи.

3. Програма освітнього компоненту

3.1. Денна форма навчання

№	Теми	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
1	Тема 1. Принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства.	2	2	6
2	Тема 2. Формування освітніх компетентностей з історії та правознавства у ЗЗСО.	2	2	6
3	Тема 3. Інноваційні освітні технології.	2	2	6
4	Тема 4. Методи навчання історії та правознавства у закладах освіти.	2	2	6
5	Тема 5. Інтерактивні технології кооперативного навчання історії та правознавства.	2	2	6
6	Тема 6. Технології колективно-групового навчання.	2	2	6
7	Тема 7. Технології ситуативного моделювання.	2	2	6
8	Тема 8. Технології опрацювання дискусійних питань.	2	2	6
9	Тема 9. Технології проблемного навчання в історичній та юридичній освіті.	2	2	6
10	Тема 10. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти.	2	2	6
11	Тема 11. Інформаційні технології навчання та взаємодії з здобувачами освіти.	2	2	6
12	Тема 12. Оцінювання результатів навчання.	2	2	6
13	Тема 13. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з історії та правознавства. Індивідуалізація навчання.	2	2	6
14	Тема 14. Організація дистанційного навчання з історії та правознавства.	2	2	6
15	Тема 15. Методична та виховна робота в закладах освіти.	2	2	6
	Всього за курсом	30	30	90

3.2. Заочна форма навчання

	Теми	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
1	Тема 1. Принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства.	2	-	8
2	Тема 2. Формування освітніх компетентностей з історії та правознавства у ЗЗСО	-	2	8
3	Тема 3. Інноваційні освітні технології.	-	-	10
4	Тема 4. Методи навчання історії та правознавства у закладах освіти.	-	-	10
5	Тема 5. Інтерактивні технології кооперативного навчання історії та правознавства.	-	2	8

6	Тема 6. Технології колективно-групового навчання.	-	-	10
7	Тема 7. Технології ситуативного моделювання.	-	2	8
8	Тема 8. Технології опрацювання дискусійних питань.	-	-	10
9	Тема 9. Технології проблемного навчання в історичній та юридичній освіті.	-	2	8
10	Тема 10. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти.	-	-	10
11	Тема 11. Інформаційні технології навчання та взаємодії з здобувачами освіти.	-	2	8
12	Тема 12. Оцінювання результатів навчання.	-	-	10
13	Тема 13. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з історії та правознавства. Індивідуалізація навчання.	-	-	10
14	Тема 14. Організація дистанційного навчання з історії та правознавства.	2	-	8
15	Тема 15. Методична та виховна робота в закладах освіти.	2	-	8
	Всього за курсом	6	10	134

4. Зміст освітнього компоненту

Денна форма

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства. Урок як форма організації навчання. Сучасні підходи до типології та структури уроків. Технологія в педагогічній науці та практиці. Групова та кооперативна форми організації діяльності учнів на заняттях.
2	Тема 2. Формування освітніх компетентностей з історії та правознавства у ЗЗСО. Основні компоненти змісту історичної та правової освіти. Характеристика ключових та предметних компетентностей. Класифікація та методика формування вмінь та навичок здобувачів з історії та правознавства.
3	Тема 3. Інноваційні освітні технології. Технології й методи навчання. Виникнення й розвиток інноваційних технологій навчання. Модульна система організації навчального процесу. Етапи проєктування технології навчання. Форми і засоби навчання. Проєктування нових засобів навчання.
4	Тема 4. Методи навчання історії та правознавства у закладах освіти. Методичні рекомендації до навчання предметів громадянської та історичної освітньої галузі. Класифікація методів навчання історії та правознавства. Методи та методичні прийоми навчання у закладах освіти. Проблема методики формування історичного та правового мислення здобувачів освіти. Методика організації самостійної роботи учнів у процесі навчання. Прийоми вивчення історичного матеріалу. Фронтальна, групова та індивідуальна робота на уроці правознавства. Актуальні методики викладання: методи роботи з історичними джерелами, кейсами, документами, правовими ситуаціями, аналізом подій і фактів.
5	Тема 5. Інтерактивні технології кооперативного навчання історії та правознавства. Дискусійні технології навчання. Технології навчання у співробітництві. Кооперативне навчання. Технології ситуативного навчання. Імітаційні, ігрові технології навчання. Соціально-психологічний тренінг у формі ділової гри. Робота в парах. Ротаційні (змінювані) трійки. Два-чотири - всі разом. Карусель. Робота в малих групах. Акваріум.
6	Тема 6. Технології колективно-групового навчання. Обговорення проблеми в загальному колі. Мікрофон. Незакінчені речення. Мозковий штурм.

	Навчаючи — учусь. («Кожен учить кожного», «Броунівський рух»). Ажурна пилка («Мозаїка», «Джиг-со»). Аналіз ситуації (Case-метод). Вирішення проблем. Дерево рішень.
7	Тема 7. Технології ситуативного моделювання. Симуляції або імітаційні ігри. Спрощене судове слухання (суд prose). Громадські слухання. Розігрування ситуації за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»).
8	Тема 8. Технології опрацювання дискусійних питань. Метод ПРЕС (PRES, МППО). Займи позицію. Зміни позицію. Неперервна шкала думок (Континуум, Нескінченний ланцюжок). Дискусія. Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Оцінювальна дискусія. Дебати.
9	Тема 9. Технології проблемного навчання в історичній та юридичній освіті. Сутність поняття. Характерні риси проблемного навчання історії та правознавства. Шляхи створення проблемної ситуації. Організація проблемного навчального заняття з історії та правознавства. Критерії оцінювання проблемних завдань.
10	Тема 10. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. Медіаграмотність вчителя. Види учнівських проєктів. Концептуальні основи методу проєктів. Мотиваційне та профорієнтаційне значення проєктного навчання. Основні ролі та функції учасників проєктної команди. Дослідницькі, творчі, навчальні проєкти під час вивчення історії. Забезпечення технологічності методу проєктів. Онлайн-сервіси та інструменти для організації роботи над проєктом. Оцінювання проєктної діяльності здобувачів освіти.
11	Тема 11. Інформаційні технології навчання та взаємодії з здобувачами освіти. Проектування інформаційних технологій. Технології дистанційного навчання. Система інтенсивного електронного навчання.
12	Тема 12. Оцінювання результатів навчання. Використання сучасних підходів до діагностики знань, умінь і компетенцій учнів. Функції і форми перевірки результатів навчання. Сучасні підходи до діагностики знань, умінь і компетенцій здобувачів. Технології оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів в основній школі у контексті компетентнісного підходу. Методика використання прийомів формуального оцінювання.
13	Тема 13. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з історії та правознавства. Індивідуалізація навчання. адаптація методів до рівня підготовки, інтересів і здібностей учнів. Сутність поняття «самостійна робота». Значення самостійної роботи у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів освіти. Функції самостійної роботи. Вимоги до організації самостійної роботи здобувача освіти. Класифікація самостійної роботи. Індивідуальна робота як компонент самостійної навчальної діяльності здобувача освіти. Різновиди індивідуальної роботи. Роль самоконтролю в організації самостійної роботи здобувачів освіти.
14	Тема 14. Організація дистанційного навчання з історії та правознавства. Характеристика онлайн-платформ. Форми проведення дистанційного навчання з історії та правознавства. Визначення головних питань при плануванні роботи в умовах дистанційного навчання. Забезпечення зв'язку викладача зі здобувачами освіти під час дистанційного навчання. Виклики у процесі організації онлайн навчання. Найбільш поширені помилки під час організації онлайн навчання. Характеристика сервісів для проведення онлайн занять з історії та правознавства у режимі реального часу. Сервіси для перевірки розуміння навчальної теми з історії та правознавства здобувачами освіти. Сервіси для зворотнього зв'язку між викладачами та здобувачами освіти.
15	Тема. Методична та виховна робота в закладах освіти. Етапи професійного вдосконалення вчителя історії та правознавства. Методична робота в закладах освіти, її форми. Безперервна самоосвіта як основа підвищення кваліфікації вчителя. Основні напрямки самоосвіти вчителя історії та правознавства. Виховний процес у закладах освіти відповідно до Концепції НУШ. Виховні цілі і завдання суспільствознавчих

	дисциплін. Роль вчителя в організації та керівництві позакласною роботою з предмету. Краєзнавча робота та її роль у розширенні світогляду здобувачів освіти. Формування громадянської свідомості: розвиток розуміння правових норм і історичних процесів як основи для формування відповідального громадянина.
--	--

4.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства. Питання для обговорення: Урок як форма організації навчання. Сучасні підходи до типології та структури уроків. Технологія в педагогічній науці та практиці. Групова та кооперативна форми організації діяльності учнів на заняттях. Дайте визначення понять: Дидактична структура уроку, дискусія, метод навчання в парах змінного складу, Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
2	Тема 2. Формування освітніх компетентностей з історії та правознавства у ЗЗСО. Питання для обговорення: Основні компоненти змісту історичної та правової освіти. Характеристика ключових та предметних компетентностей. Класифікація та методика формування вмінь та навичок здобувачів з історії та правознавства. Дайте визначення понять: Дидактика, діалогічне навчання, ділова гра, моделювання, Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
3	Тема 3. Інноваційні освітні технології. Питання для обговорення: Технології й методи навчання. Виникнення й розвиток інноваційних технологій навчання. Модульна система організації навчального процесу. Етапи проєктування технологій навчання. Форми і засоби навчання. Проєктування нових засобів навчання. Дайте визначення понять: Дебати, діяльність учня, модуль Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
4	Тема 4. Методи навчання історії та правознавства у закладах освіти. Питання для обговорення: Методичні рекомендації до навчання предметів громадянської та історичної освітньої галузі. Класифікація методів навчання історії та правознавства. Методи та методичні прийоми навчання у закладах освіти. Проблема методики формування історичного та правового мислення здобувачів освіти. Методика організації самостійної роботи учнів у процесі навчання. Прийоми вивчення історичного матеріалу. Фронтальна, групова та індивідуальна робота на уроці правознавства. Актуальні методики викладання: методи роботи з історичними джерелами, кейсами, документами, правовими ситуаціями, аналізом подій і фактів. Дайте визначення понять: групова робота на уроці, ефективність навчання, навичка, Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
5	Тема 5. Інтерактивні технології кооперативного навчання історії та правознавства. Питання для обговорення: Дискусійні технології навчання. Технології навчання у співробітництві. Кооперативне

	навчання. Технології ситуаційного навчання. Імітаційні, ігрові технології навчання. Соціально-психологічний тренінг у формі ділової гри. Робота в парах. Ротаційні (змінювані) трійки. Два-чотири - всі разом. Карусель. Робота в малих групах. Акваріум. Дайте визначення понять: Гра сюжетна, знання, освіта Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
6	Тема 6. Технології колективно-групового навчання. Питання для обговорення: Обговорення проблеми в загальному колі. Мікрофон. Незакінчені речення. Мозковий штурм. Навчаючи — учусь. («Кожен учить кожного», «Броунівський рух»). Ажурна пилка («Мозаїка», «Джиг-со»). Аналіз ситуації (Case–метод). Вирішення проблем. Дерево рішень. Дайте визначення понять: гра рольова, інновація педагогічна, оцінка Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
7	Тема 7. Технології ситуативного моделювання. Питання для обговорення: Симуляції або імітаційні ігри. Спрощене судове слухання (суд prose). Громадські слухання. Розігрування ситуації за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»). Дайте визначення понять: Гра, інтерактивне навчання, оцінювання навчальних результатів Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
8	Тема 8. Технології опрацювання дискусійних питань. Питання для обговорення: Метод ПРЕС (PRES, МППО). Займи позицію. Зміни позицію. Неперервна шкала думок (Континуум, Нескінченний ланцюжок). Дискусія. Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу. Оцінювальна дискусія. Дебати. Дайте визначення понять: Відтворюваність, інтеракція, поєднання методів навчання, функції навчання. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
9	Тема 9. Технології проблемного навчання в історичній та юридичній освіті. Питання для обговорення: Сутність поняття. Характерні риси проблемного навчання історії та правознавства. Шляхи створення проблемної ситуації. Організація проблемного навчального заняття з історії та правознавства. Критерії оцінювання проблемних завдань. Дайте визначення понять: Бригадно-лабораторний метод, класифікація, класно-урочна система, педагогічна технологія, форма організації навчання. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
10	Тема 10. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти. Питання для обговорення: Медіаграмотність вчителя. Види учнівських проєктів. Концептуальні основи методу проєктів. Мотиваційне та профорієнтаційне значення проєктного навчання. Основні ролі та функції учасників проєктної команди. Дослідницькі, творчі, навчальні проєкти під час вивчення історії. Забезпечення технологічності методу проєктів. Онлайн-сервіси та інструменти для організації роботи над проєктом. Оцінювання проєктної діяльності

	здобувачів освіти. Дайте визначення понять: бригадно-індивідуальна форма навчання, колективна (кооперативна) форма навчальної діяльності здобувачів освіти, планування уроку, урок. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
11	Тема 11. Інформаційні технології навчання та взаємодії з здобувачами освіти. Питання для обговорення: Проектування інформаційних технологій. Технології дистанційного навчання. Система інтенсивного електронного навчання. Дайте визначення понять: Бел-ланкастерська система, «Криголам», проблема, структура уроку. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
12	Тема 12. Оцінювання результатів навчання. Питання для обговорення: Використання сучасних підходів до діагностики знань, умінь і компетенцій учнів. Функції і форми перевірки результатів навчання. Сучасні підходи до діагностики знань, умінь і компетенцій здобувачів. Технології оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів в основній школі у контексті компетентнісного підходу. Методика використання прийомів формувального оцінювання. Дайте визначення понять: Маннгеймська система, мета педагогічної діяльності, проблемна ситуація, стратегія. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
13	Тема 13. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з історії та правознавства. Індивідуалізація навчання. Питання для обговорення: Адаптація методів до рівня підготовки, інтересів і здібностей учнів. Сутність поняття «самостійна робота». Значення самостійної роботи у навчально-пізнавальній діяльності здобувачів освіти. Функції самостійної роботи. Вимоги до організації самостійної роботи здобувача освіти. Класифікація самостійної роботи. Індивідуальна робота як компонент самостійної навчальної діяльності здобувача освіти. Різновиди індивідуальної роботи. Роль самоконтролю в організації самостійної роботи здобувачів освіти. Дайте визначення понять: Батовська система, метод навчання, проєкт, співробітництво (кооперація). Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
14	Тема 14. Організація дистанційного навчання з історії та правознавства. Питання для обговорення: Характеристика онлайн-платформ. Форми проведення дистанційного навчання з історії та правознавства. Визначення головних питань при плануванні роботи в умовах дистанційного навчання. Забезпечення зв'язку викладача зі здобувачами освіти під час дистанційного навчання. Виклики у процесі організації онлайн навчання. Найбільш поширені помилки під час організації онлайн навчання. Характеристика сервісів для проведення онлайн занять з історії та правознавства у режимі реального часу. Сервіси для перевірки розуміння навчальної теми з історії та правознавства здобувачами освіти. Сервіси для зворотнього зв'язку між викладачами та здобувачами освіти. Дайте визначення понять: Аналіз, методика навчального предмета, процес, розуміння. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.

15	Тема. Методична та виховна робота в закладах освіти. Питання для обговорення: Етапи професійного вдосконалення вчителя історії та правознавства. Методична робота в закладах освіти, її форми. Безперервна самоосвіта як основа підвищення кваліфікації вчителя. Основні напрямки самоосвіти вчителя історії та правознавства. Виховний процес у закладах освіти відповідно до Концепції НУШ. Виховні цілі і завдання суспільствознавчих дисциплін. Роль вчителя в організації та керівництві позакласною роботою з предмету. Краєзнавча робота та її роль у розширенні світогляду здобувачів освіти. Формування громадянської свідомості: розвиток розуміння правових норм і історичних процесів як основи для формування відповідального громадянина. Дайте визначення понять: актуалізація, метод проєктів, рефлексія, рівні засвоєння. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
----	--

Заочна форма

4.3. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства. Питання для обговорення: Урок як форма організації навчання. Сучасні підходи до типології та структури уроків. Технологія в педагогічній науці та практиці. Групова та кооперативна форми організації діяльності учнів на заняттях. Дайте визначення понять: Дидактична структура уроку, дискусія, метод навчання в парах змінного складу, Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
2	Тема 2. Організація дистанційного навчання з історії та правознавства. Питання для обговорення: Характеристика онлайн-платформ. Форми проведення дистанційного навчання з історії та правознавства. Визначення головних питань при плануванні роботи в умовах дистанційного навчання. Забезпечення зв'язку викладача зі здобувачами освіти під час дистанційного навчання. Виклики у процесі організації онлайн навчання. Найбільш поширені помилки під час організації онлайн навчання. Характеристика сервісів для проведення онлайн занять з історії та правознавства у режимі реального часу. Сервіси для перевірки розуміння навчальної теми з історії та правознавства здобувачами освіти. Сервіси для зворотнього зв'язку між викладачами та здобувачами освіти. Дайте визначення понять: Аналіз, методика навчального предмета, процес, розуміння. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.

4.4. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Формування освітніх компетентностей з історії та правознавства у ЗЗСО Питання для обговорення: Основні компоненти змісту історичної та правової освіти. Характеристика ключових та предметних компетентностей. Класифікація та методика формування вмінь та навичок здобувачів з історії та правознавства. Дайте визначення понять:

	Дидактика, діалогічне навчання, ділова гра, моделювання, Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
2	Тема 2. Інтерактивні технології кооперативного навчання історії та правознавства. Питання для обговорення: Дискусійні технології навчання. Технології навчання у співробітництві. Кооперативне навчання. Технології ситуаційного навчання. Імітаційні, ігрові технології навчання. Соціально-психологічний тренінг у формі ділової гри. Робота в парах. Ротаційні (змінювані) трійки. Два-чотири - всі разом. Карусель. Робота в малих групах. Акваріум. Дайте визначення понять: Гра сюжетна, знання, освіта Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
3	Тема 3. Технології ситуативного моделювання. Питання для обговорення: Симуляції або імітаційні ігри. Спрощене судове слухання (суд prose). Громадські слухання. Розігрування ситуації за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»). Дайте визначення понять: Гра, інтерактивне навчання, оцінювання навчальних результатів Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
4	Тема 4. Технології проблемного навчання в історичній та юридичній освіті. Питання для обговорення: Сутність поняття. Характерні риси проблемного навчання історії та правознавства. Шляхи створення проблемної ситуації. Організація проблемного навчального заняття з історії та правознавства. Критерії оцінювання проблемних завдань. Дайте визначення понять: Бригадно-лабораторний метод, класифікація, класно-урочна система, педагогічна технологія, форма організації навчання. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.
5	Тема 5. Інформаційні технології навчання та взаємодії з здобувачами освіти. Питання для обговорення: Проектування інформаційних технологій. Технології дистанційного навчання. Система інтенсивного електронного навчання. Дайте визначення понять: Бел-ланкастерська система, «Криголам», проблема, структура уроку. Практичне завдання: Написання дидактичних розробок.

5.Завдання для самостійної роботи

	Теми	Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Принципи та закономірності організації викладання історії та правознавства.	6	8
2	Тема 2. Формування освітніх компетентностей з історії та правознавства у ЗЗСО	6	8
3	Тема 3. Інноваційні освітні технології.	6	10
4	Тема 4. Методи навчання історії та правознавства у закладах освіти.	6	10

5	Тема 5. Інтерактивні технології кооперативного навчання історії та правознавства.	6	8
6	Тема 6. Технології колективно-групового навчання.	6	10
7	Тема 7. Технології ситуативного моделювання.	6	8
8	Тема 8. Технології опрацювання дискусійних питань.	6	10
9	Тема 9. Технології проблемного навчання в історичній та юридичній освіті.	6	8
10	Тема 10. Технології дослідницького навчання і проєктивної освіти.	6	10
11	Тема 11. Інформаційні технології навчання та взаємодії з здобувачами освіти.	6	8
12	Тема 12. Оцінювання результатів навчання.	6	10
13	Тема 13. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з історії та правознавства. Індивідуалізація навчання.	6	10
14	Тема 14. Організація дистанційного навчання з історії та правознавства.	6	8
15	Тема 15. Методична та виховна робота в закладах освіти.	6	8
	Всього за курсом	90	134

Під час вивчення освітнього компоненту здобувачі вищої освіти виконують індивідуальне науково-дослідне завдання, що є видом позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, використовується в процесі вивчення програмного матеріалу освітнього компоненту та є необхідною умовою формування підсумкової оцінки з дисципліни. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання сприяє поглибленню та закріпленню теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти при прослуховуванні лекційного курсу та самостійному вивченню дисципліни.

Здобувачам вищої освіти пропонується написати міні-проєкт, який віддзеркалює особисту позицію здобувача освіти та систему аргументів, на яких ця позиція ґрунтується. У ньому важливо продемонструвати глибоке знання обраної проблеми, збалансоване використання інформації, підпорядкованість її центральній ідеї (тезі), взаємопов'язаність, логічність, самостійність, аргументованість викладених думок і висновків.

Підготовка до написання міні-проєкту передбачає ознайомлення з літературою, яка відображає різні підходи до проблеми і бачення її, дає змогу студенту виробити власну позицію і систему її аргументації. Проаналізований та систематизований матеріал викладається як система доказів на користь сформульованої ключової тези автора. Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому, починаючи працювати над міні-проєктом, необхідно чітко визначити його головну ідею, а також тези, що її обґрунтовують. Їх необхідно підтверджувати фактами, думками науковців, аналізом практичного досвіду, уникаючи безсистемного їх викладення без достатнього осмислення та узагальнення. Одна теза не повинна суперечити іншій, а кожен новий доказ має бути належно аргументованим, впливати з попереднього.

Обсяг міні-проєкту – 7-10 стор. основного тексту, 14 шрифт, інтервал 1,5, поля по 2 см.

Основні вимоги – самостійність виконання; опрацювання джерел, а не коментарів до них. Документ може супроводжуватися наочністю: презентацією, інфографікою, відео, фото, таблицями, картами чи графіками.

Критерії оцінки: виконання технічних вимог, авторські судження та оцінки, відсутність плагіату.

Опорні проблеми

1. Використання проєктних технологій при викладанні історії та правознавства.
2. Ігрові технології у викладанні історії та правознавства.
3. Диференційований підхід на різних етапах заняття з історії та правознавства.

4. Використання наочних посібників при вивченні нового матеріалу в курсі історії та правознавства.
5. Нестандартні заняття з історії та правознавства, особливості їх організації та проведення.
6. Модульне навчання історії та правознавства.
7. Використання нових інформаційних технологій в освітньому процесі.
8. Особливості розробки тестів та їх використання під час контрольно-оцінювальних занять.
9. Робота з обдарованими студентами.
10. Міжпредметні зв'язки – дидактична умова удосконалення освітнього процесу.
11. Роль причинно-наслідкових зв'язків у формуванні цілісності історичних знань.
12. Особливості методичного забезпечення занять з історії та правознавства з елементами дискусії.
13. Засоби активізації пізнавальної діяльності на заняттях з історії та правознавства.
14. Особливості методичного забезпечення краєзнавчих занять.
15. Нові інформаційні технології при викладанні суспільних предметів: шляхи оптимального застосування.
16. Особливості інноваційної педагогічної діяльності при викладанні історії та правознавства.
17. Впровадження розвивальних технологій у викладання історії та правознавства.
18. Використання проєктних технологій при навчанні/викладанні історії та правознавства.
19. Ігрові технології у навчанні/викладанні історії та правознавства.
20. Диференційований підхід на різних етапах заняття з історії та правознавства.
21. Використання наочних посібників при вивченні нового матеріалу в курсі історії та правознавства.
22. Нестандартні заняття з історії, особливості їх організації та проведення.
23. Використання нових інформаційних технологій в освітньому процесі.
24. Характеристика шкільних підручників (10 кл.).
25. Характеристика шкільних підручників (11 кл.).
26. Особливості розробки тестів та їх використання під час контрольно-оцінювальних занять.
27. Робота з обдарованими учнями/студентами.
28. Робота з дітьми інвалідами.
29. Міжпредметні зв'язки – дидактична умова удосконалення освітнього процесу.
30. Особливості методичного забезпечення занять з історії з елементами дискусії.
31. Засоби активізації пізнавальної діяльності на заняттях з історії.
32. Особливості методичного забезпечення краєзнавчих занять.
33. Нові інформаційні технології при викладанні суспільних предметів: шляхи оптимального застосування.
34. Особливості інноваційної педагогічної діяльності при викладанні історії та правознавства.
35. Впровадження розвивальних технологій у викладання історії та правознавства.
36. Технології розвитку критичного мислення учнів під час уроку з історії та правознавства.
37. Виклики у процесі організації онлайн навчання: дидактичні та технічні.
38. Інтерактивні технології колективно-групового навчання.
39. Методика проведення наративного біографічного інтерв'ю в умовах шкільного проєкту.
40. Медіаграмотність вчителя.
41. Проблемна ситуація, рольова, ситуація вибору, успіху – прийоми і засоби мотивації. Оцінка та відмітка як засоби мотивації учнів.

42. Краєзнавча робота. Проблема добору краєзнавчого матеріалу для позакласної роботи.
43. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії України. Прийоми роботи.
44. Візуальний метод в історії та правознавства.

6. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є екзамен, який проводиться в усній формі. Робота здобувачів вищої освіти оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо здобувач вищої освіти не відвідував курс лекцій, семінарські заняття та не виконав контрольні заходи, а отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання екзамену.

Питання для підготовки до екзамену

1. Структура програми з історії та організація навчання учнів у ЗЗСО.
2. Структура програми з правознавства та організація навчання учнів у ЗЗСО.
2. Сутність критичного мислення в контексті історичної дидактики.
3. Забезпечення інклюзивного підходу під час навчання/викладання історії та правознавства.
4. Дослідницькі, творчі, навчальні проєкти під час вивчення історії та правознавства.
5. Застосування інтерактивних вправ на заняттях з історії та правознавства. Тренінги.
6. Організація проблемного навчального заняття з історії та правознавства. Критерії оцінювання проблемних завдань.
7. Робота з історичними персоналіями на уроках історії.
8. Конструювання навчальних занять з історії та правознавства на основі використання інтеграційних технологій навчання.
9. Формування просторових компетентностей учнів на уроках історії та правознавства.
10. Форми проведення дистанційного навчання з історії та правознавства.
11. Діалогові технології навчання під час вивчення історії та правознавства.
12. Технології розвитку критичного мислення здобувачів освіти під час вивчення історії та правознавства.
13. Проєкти усної історії та правознавства.
14. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з історії та правознавства.
15. Реалізація компетентнісного підходу в історичній освіті.
16. Робота вчителя з темами, які містять дискусійний потенціал.
17. Сторітеллінг під час вивчення історії. Робота з мемуарною літературою під час вивчення історії.
18. Історична екскурсія. Види і значення.
19. Правнича екскурсія. Види і значення.
19. Робота з поняттями та термінами на уроках історії та правознавства.
20. Підручник з історії України як джерело вивчення контраверсійних питань. Діалог з учнями про теми з дискусійних питань.

Кожне питання у білеті оцінюється в 10 балів.

Приклад екзаменаційного білету

<u>ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ</u> <u>ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ</u>
Рівень вищої освіти другий: <u>магістерський</u> Спеціальність <u>014 «Середня освіта»</u> Предметна спеціальність <u>014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»</u>

Семестр _
Освітній компонент «Сучасні освітні методики та технології у викладанні історії та правознавства»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____

1. Формування просторових компетентностей учнів на уроках історії та правознавства.
2. Правнича екскурсія. Види і значення.
3. Робота вчителя з темами, які містять дискусійний потенціал.
4. Методика розігрування ситуації за ролями.

Затверджено на засіданні кафедри історії

Протокол № _____ від _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

Екзаменатор _____

Ірина МІРОНОВА

Інна ПІДБЕРЕЗНИХ

7. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма:

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	15 семінарських занять. Максимальна кількість балів на семінарі – 3 (15*3)	45
2	Індивідуальне завдання	Оцінювання: 10 балів – написання роботи, 5 балів – захист (10+5)	15
3	Екзамен	У кожному екзаменаційному білеті по 4 питання. Кожне питання оцінюється по 10 балів.	40
	Всього		100

Опитування та виступи на семінарських заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння здобувачів вищої освіти самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 3 бали. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка «відмінно» (3 бали) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- у повному обсязі (на 100 %) підготував семінарське заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) запитання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу, добре ознайомився з конспектом лекції;
- правильно (без помилок) виконав вправу чи завдання, обґрунтував хід власних думок.

Оцінка «добре» (2 бали) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 75 % семінарського заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ,
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки добре ознайомився з конспектом лекції, але не користувався додатковою літературою,
- загалом правильно виконав вправу чи завдання, допустивши 1-2 помилки, проте обґрунтував хід власних думок.

Оцінка «задовільно» (1 бал) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 50 % семінарського заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок, або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;

- дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів збоку викладача чи інших здобувачів вищої освіти, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з конспектом лекції;

- виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок.

Оцінка (0 балів) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував семінарське заняття в обсязі, меншому за 25 %, відповідно до змісту не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;

- дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;

- неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

Критеріями оцінювання самостійної роботи (індивідуально науково-дослідних робіт) виступають:

- повнота розкриття матеріалу (50 % оцінки);

- правильність застосування одержаних теоретичних знань на практиці (25 % оцінки);

- обґрунтованість висновків (25 % оцінки).

Критерії оцінювання індивідуально науково-дослідної роботи

- **15 балів** виставляється якщо виконані всі вимоги до написання документу; позначена проблема та обґрунтована її актуальність; зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему та логічно викладені авторські судження та оцінки; кожен аргумент підтверджений не менш ніж двома конкретними прикладами, що дозволяють використати їх як основу для аргумента; сформульовано висновки; тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотриманні вимоги до зовнішнього оформлення. Проект супроводжується наочністю: наприклад, презентацією, інфографікою, відео, фото, таблицями тощо. Відсутність плагіату.

- **11-14 балів** виставляється, якщо основні вимоги до есе виконані, але при цьому допущені незначні недоліки. Зокрема, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.

- **6-10 балів** виставляється, якщо основні вимоги до роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.

- **4-5 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до написання роботи. Зокрема, тема висвітлена лише частково. Відсутній висновок.

- **2-3 бали** виставляється якщо є істотні відступи від вимог до написання роботи. Зокрема, допущені фактичні помилки у змісті роботи, відсутній висновок.

- **0-1 бали** виставляється, якщо тема проекту не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми.

Заочна форма:

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	5 семінарських занять. Максимальна кількість балів на семінарі – 10 (5*10)	50
2	Контрольна робота	Оцінювання: 8 балів – написання роботи, 2 бали – захист (8+2)	10
3	Екзамен	У кожному екзаменаційному білеті по 4 питання.	40

	Кожне питання оцінюється по 10 балів.	
Всього		100

Опитування та виступи на семінарських заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння здобувачів вищої освіти самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 9 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка «відмінно» (9-10 балів) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- у повному обсязі (на 100 %) підготував семінарське заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) запитання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу, добре ознайомився з конспектом лекції;

- правильно (без помилок) виконав вправу чи завдання, обґрунтував хід власних думок.

Оцінка «добре» (5-8 балів) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 75 % семінарського заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ,

- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки добре ознайомився з конспектом лекції, але не користувався додатковою літературою,

- загалом правильно виконав вправу чи завдання, допустивши 1-2 помилки, проте обґрунтував хід власних думок.

Оцінка «задовільно» (2-4 бали) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 50 % семінарського заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок, або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;

- дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів з боку викладача чи інших здобувачів вищої освіти, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з конспектом лекції;

- виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок.

Оцінка (0-1 бали) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував семінарське заняття в обсязі, меншому за 25 %, відповідно до змісту не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;

- дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;

- неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

Критеріями оцінювання контрольної роботи (індивідуально науково-дослідних робіт) виступають:

- повнота розкриття матеріалу (50 % оцінки);
- правильність застосування одержаних теоретичних знань на практиці (25 % оцінки);
- обґрунтованість висновків (25 % оцінки).

Критерії оцінювання контрольної роботи

- **10 балів** виставляється якщо виконані всі вимоги до написання документу; позначена проблема та обґрунтована її актуальність; зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему та логічно викладені авторські судження та оцінки; кожен аргумент підтверджений не менш ніж двома конкретними прикладами, що дозволяють використати їх як основу для аргумента; сформульовано висновки; тема розкрита повністю, витриманий

обсяг, дотриманні вимоги до зовнішнього оформлення. Проект супроводжується наочністю: наприклад, презентацією, інфографікою, відео, фото, таблицями тощо. Відсутність плагіату.

- **8-9 балів** виставляється, якщо основні вимоги до есе виконані, але при цьому допущені незначні недоліки. Зокрема, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.

- **6-7 балів** виставляється, якщо основні вимоги до роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.

- **4-5 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до написання роботи. Зокрема, тема висвітлена лише частково. Відсутній висновок.

- **2-3 бали** виставляється якщо є істотні відступи від вимог до написання роботи. Зокрема, допущені фактичні помилки у змісті роботи, відсутній висновок.

- **0-1 бали** виставляється, якщо тема проекту не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми.

Критерії оцінювання екзамену:

- **40 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при глибоких та всебічних знаннях проблеми, грамотному та злагоженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко та правильно робити умовиводи, використовуючи при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні та глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;

- **30-39 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при глибоких та всебічних знаннях проблеми, грамотному та злагоженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко та правильно робити умовиводи, використовуючи при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо здобувачем вищої освіти дані правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;

- **25-29 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання екзаменаційного білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, стоять в сучасних умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;

- **20-24 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання екзаменаційного білету, уміння підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять та категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна – дві несуттєві помилки;

- **15-19 бали** виставляються здобувачеві вищої освіти, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях та логічні похибки;

- **10-14 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання екзаменаційного білету, які свідчать про неправильне розуміння суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними

висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання та нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;

- **0-9 балів** виставляються здобувачеві вищої освіти, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання та нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

2. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

9. Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти:

1. Декларація ООН з освіти та виховання в області прав людини URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hr_education.shtml

2. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>

3. Загальна декларація прав людини: Прийняття від 10.12.1948 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

4. Заява Верховної Ради України «Про використання політичним режимом російської федерації ідеології расизму, засудження засад і практик расизму як тоталітарних і людиноненависницьких»: Постанова Верховної Ради України від 02 травня 2023 року № 3078-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3078-IX#n10>

5. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

6. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text

7. Конституція України: Основний закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#n8>

9. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 р. № 893-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>

10. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

11. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150316>

12. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

13. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

14. Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text>

15. Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років». Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150315?an=1>

16. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: Наказ МОН України від 29.08.2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>

17. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання. Наказ МОН України від 02.08.2024 №1093 URL: https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/66a/ca0/d35/66aca0d35fbf4463_777818.pdf

18. Про затвердження Рекомендацій щодо використання модифікованих програм з української мови, української літератури, історії України, географії для закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 16.05.2024 р. № 701. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-vykorystannia-modyfikovanykh-prohram-z-ukrainskoi-movy-ukrainskoi-literatury-istorii-ukrainy-heohrafii-dlia-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>

19. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

20. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>

21. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe-charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>

22. Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00303>

Основні інформаційні джерела:

1. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Випуск 1: Навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 117 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/metodychni-rekomendacziyi.pdf>

2. Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019.

3. Лебедик Л.В., Стрельников В.Ю., Стрельников М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін [Текст]: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельников, М. В. Стрельников. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

4. Міністерство освіти і науки. Офіційний сайт. Всесвітня історія. Історія України. 6-11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ : HREK-PRES, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9klas/2022/08/15/Navch.progr.2022.WH.HU.6-11.pdf>

5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році 7. Громадянська та історична освітня галузь. Додаток до листа МОН від 30.08.2024 1.1/15776-24. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>

6. Основи правознавства. 9 клас. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.osnovy.pravoznavstva-9.pdf>

7. Правознавство. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень). 10-11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/pravoznavstvo-10-11-profil-16-travnja-2017.docx>

8. Скакальська І. Технології навчання історії. Навчальний посібник / Автор-укладач Ірина Скакальська. Кременець. 2022. [Електронне видання].

9. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с

Додаткова література:

1. Вихристюк М., Сальник І. Запровадження технологій мобільного навчання. *Наукові записки молодих учених*. 2022. № 10. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/1977>

2. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н. Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ; ТЧХУ. Київ; Одеса: Фенікс, 2024. 252 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Vyvchaiuchy-MHP_elektronna-versiia.pdf

3. Діалоги про війну. Методичні рекомендації до використання в освітньому просторі проєкту. 2024. URL: https://mcsc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/katalog_22_04-1-stysnuto-1.pdf

4. Кібербезпека: навички, які захищають не тільки під час війни. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1dJrKMfdp-FAdYtSd_AwnsE_l3fqSbww7

5. Керівні принципи освіти в галузі прав людини для систем середньої школи (2012), розроблені Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ. URL: <http://www.osce.org/odihr/93969>

6. Комплексні освітні візуальні матеріали з питань міжнародного гуманітарного права. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/navchalni-materialy-z-mizhnarodnoho-humanitarnoho-prava-dlia-vchyteliv-videokurs-prezentatsii-ta-testy/>

7. Конституційне право України: підручник / Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т.М. Слінько. Х.: Право, 2020. 592 с.

8. Михайлова Л. М., Кочарян А. Б., Савастру Н. І. Вплив мобільності на якість освіти: переваги та виклики в епоху інноваційних технологій. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13 (27). С. 758–768. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-758-768](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-758-768).

9. Міжнародне гуманітарне право. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/mizhnarodne-humanitarne-pravo>

10. Медіаграмотність в умовах війни. URL: https://toolbox.medialiteracy.org.ua/predmet/mediagramotnist-vumovah-vijny/page/2/?post_types=toolbox

11. Медіаграмотність під час війни: як вистояти в інформаційному потоці. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1dIj67HTGvcgIVdVEQntifL1RWLmkLbVS?usp=sharing>

12. Зінорук А. В. Теоретичні аспекти інтерактивних технологій. *Міжнародний*

науковий журнал «Грааль науки». 2022. № 12–13. С. 598–591. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.29.04.2022.101>

13. Освіта у сфері прав людини у шкільній системі Європи, Центральної Азії та Північної Америки: збірник прикладів кращих практик (2009) – посібник, розроблений Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ спільно з Радою Європи, Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини та ЮНЕСКО. URL: <http://www.osce.org/ru/odihr/102230?download=true>

14. Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізолюватися від правди. Навчальний посібник / Волошенюк О. (розділ 2, 3, 5), Дегтярьова Г. (розділ 2), Каліберда М. (розділ 1), Мокрогуз О. (розділ 3), Потапова В. (розділ 4), Шаламов Р. (розділ 1) / За редакцією Волошенюк О., Євтушенко Р., Іванова В., Кулакова А. Київ: АУП, Інтерньюз-Україна, ЦВП, 2020. 68 с. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/POSIBNYK_Osvitni-praktyky-iz-zapobigannya-infodemi2.pdf

15. НАТО — сила, що захищає мирних громадян / Т. Бакка, О. Волошенюк, О. Желіба, Р. Євтушенко, Т. Мелешенко, О. Мальований, О. Мокрогуз; за ред. О. Волошенюк, С. Дьоми. К.: ВСВСДГО, 2019. 200 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2023/03/10/Posibnyk-NATO.syla.shcho.zakhyschaye.myrnykh.hromadyan.10.03.2023.pdf>

16. Національні стандарти основ громадянських прав і держави. URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1302876253.pdf>

17. Українська історія в кінофільмах: посібник для вчителя / Волошенюк О. В., Мокрогуз О.П., Новікова Л. Є., Тримбач С. В., Черков Г. А. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. І. К., 2018. 57 с. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/UkraineCinemaHistory_2018.pdf

18. Підберезних І. Порівняльне адміністративне право. Глава 2. С. 69-212. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 432 с. <https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/AP-Tom-2.pdf>

19. Підберезних І.Є., Курило І.В., Дручек О.В. Впровадження вивчення англійської мови в процес професійного розвитку державних службовців. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 451-453. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/108>

20. Підберезних І.Є., Яра О.С. Питання правового забезпечення академічної доброчесності здобувачами освіти // *Юридичний науковий електронний журнал*. Запорізький національний державний університет, 2023. № 7. С. 569-571. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/130>

21. Дручек О. В., Підберезних І. Є., Курило І. В. Інститут англійської мови у публічно-правових відносинах в Україні: історичні, освітні, нормативні аспекти // *Право і суспільство*. 2024. №4. С. 472-480. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.66>

22. Підберезних, І., Амбарцумян, А. (2025). Проблематика використання ігрових технологій на уроках // *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (218), 296-303. DOI <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-296-303>

23. Підберезних І.Є., Бойко В.В. Цінності громадянської освіти в контексті євроінтеграції України // *Наукові інновації та передові технології*. № 5 (45). 2025. С. 1381-1392. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1381-1392](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1381-1392)

24. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред.. О.І.Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

25. Старжець В. І. Методика використання формувального оцінювання на уроках

історії. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка. 2023. Вип. 64. Том 2. С. 317–322.

26. Як аналізувати медіа критично. URL: https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/l2d-s_universal_handouts1.pdf

27. Як викладати питання з міжнародного гуманітарного права на уроках історії, громадянської освіти та основ правознавства. Методичні матеріали для вчителя. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/09/27/Pro.metod.rekom.shchodo.vykl.mizhn.hum.prava-4.2698-22.vid.27.09.2022.pdf>

28. Як українцям зберегти єдність: протидія стереотипам та мові ворожнечі. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1TsMNZFpNGMI4WH1ZCGhvo4cQqiDq9CO6?usp=sharing>

29. Республіка Корея: історія дива на річці Хан». Навчальний курс за вибором учнів. URL: <https://novadoba.org.ua/korea/materialy-kursu.php>

Англійською мовою:

1. Democracy: from Theory to Practice. Course Reader / Lead Author and Editor: Dr. Greer Burroughs. Second edition, revised and expanded (2019) International Foundation for Electoral Systems. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/IFES-Ukraine-Democracy-from-Theory-to-Practice-Course-Reader-v2-2019-08-29-Eng.pdf>

2. Iryna Litvinova Andrii Ivanov Alina Suprun Alla Nitchenko Olen Stets (2021) Impact of the pandemic on the personal freedom limitation (Personal freedom includes freedom of mobility). AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research 11/02- XXIV, pp.40-45

3. Leonard Weinberg, Elizabeth Francis, Eliot Assoudeh. (2020). Routledge Handbook of Democracy and Security, Taylor and Francis, 340 p.

4. Melnyk, O., Shakun, N., Herasymenko, O., Nitchenko, A., Kolievatov, O. (2022) Theoretical and Methodological Aspects of the Humanistic Reorientation of Modern Society / O. Melnyk, N. Shakun, O. Herasymenko, A. Nitchenko, O. Kolievatov // W I S D O M, №2 (22). P. 59-67.

5. Melnyk O., Shakun N., Herasymenko O., Nitchenko A., Olkhovych M., Kolievatov O. (2023) Modern civil society in the era of informatization: postmodern worldview / AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Special issue no.: 13/01/XXXII. (Vol. 13, issue Special issue) pp.41-48.

6. Olena H. Kozynets, Alla G. Nitchenko, Oleksandr M. Holovko, Svitlana O. Shestakova, Leonid L. Tarasenko (2020). Implementation of Human Economic Rights in Transition States. *International Journal of Economics and Business Administration*. Volume VIII, Special Issue 1, pp. 273-283.

7. Podbereznykh I. et al. (2022). Ukrainian policy in the field of information security. *Amazonia Investiga*. Vol. 11 (60). P. 206-213. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.22>

8. Podbereznykh I. et al. (2022). Special Aspects of Administrative Liability in Ukraine. *Amazonia Investiga*. Vol. 11 (52). P. 49-54. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.52.04.5>

9. Podbereznykh I. et al. (2024). Effectiveness of European Human Rights Protection Mechanisms in the Context of Military Operations. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol. 16, No. 03, July-September. P. 935-948. <https://doi.org/10.62271/pjc.16.3.935.94>

Інформаційні ресурси:

1. Академії української преси. URL: <https://aup.com.ua/>
2. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>
4. Громадський проєкт «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт». URL: <http://likbez.org.ua>
5. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти». URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-niprohramy/hromadians-ka-ta-istorychna-osvitnia-haluz>
6. Краєзнавство». Архів випусків. URL: <http://resource.history.org.ua/ejournal/EJ0000023>

7. Локальна історія. URL: <https://localhistory.org.ua/>
8. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelnavchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-po-etapu-z-2022-roku>
9. Місто: історія, культура, суспільство. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics>
10. Освітній центр Верховної Ради України. URL: <https://osvita.rada.gov.ua/>
11. Освітня платформа «На урок». URL: <https://naurok.com.ua/>
12. Освітня платформа «Всеосвіта». URL: <https://vseosvita.ua/>
13. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua>
14. Україна Incognita. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayina-incognita>
15. Український освітній проєкт «Усна історія». URL: <https://www.ustnayaistoriya.info/>
16. Український історичний журнал. URL: <http://uhj.history.org.ua/uk>
17. Інститут історії України Національної академії наук України. URL: <http://history.org.ua>
18. Історична правда. URL: <https://istpravda.com.ua>
19. Електронний архів українського визвольного руху. URL: <http://avr.org.ua>
20. Підручники з історії України. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history.php>
21. Підручники зі всесвітньої історії. URL: <https://u.ahistory.co/pidruchniki/world-history.php>

Ютуб канал:

1. Історія без міфів. URL: <https://www.youtube.com/@IstoriyaBezMifiv>
2. Історія з Братами Капрановими імені Т. Г. Шевченка. URL: <https://www.youtube.com/@imtgs>
3. Віталій Дрібниця «Історик щосуботи». URL: <https://youtube.com/playlist?list=PLBYsRgTrgMcunqSiinXu6-HRVBxK9vNPQ&si=qI2RXTVCkFdtYwC2>
4. Ігор Щупак. Історія з історією. URL: <https://www.youtube.com/@HistoryShchupak>
5. Локальна історія. URL: <https://www.youtube.com/c/LOCALHISTORYua/featured>
6. Реальна історія. Акім Галімов. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCdlVTngmxhb0oNE1pCwS64g>
7. Цікава історія. URL: <https://www.youtube.com/c/ЦікаваІсторія>

Сервіси штучного інтелекту:

Chat GPT — інструмент для генерування тексту, що може допомогти у створенні навчальних матеріалів, аналізі документів та іншому. URL: <https://chatgpt.com/>

Gemini — сервіс для створення персоналізованого контенту за допомогою ШІ, чудова альтернатива URL: <https://gemini.google.com/app>

Kazka.fun — інтерактивний сервіс для створення історій, що допомагають зробити уроки цікавішими. URL: <https://kazka.fun/>

Фільми:

1. Корисні звички інформаційної гігієни на кожен день. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nIBXC59tkwg>
2. Набір вправ із медіаграмотності для батьківських зборів. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1ljencs5TMYKitBpoaoK_9-eAqHjTj6Ns

Онлайн курси:

За проходження рекомендованого онлайн курсу із отриманням сертифікату в результаті, викладач може додати здобувачу вищої освіти 5 б. за 1 курс (загалом не більше, ніж 20 б.).

1. Освітні практики в часи інфодемії, або Як не ізолюватися від правди. URL: <https://medialiteracy.org.ua/videokurs-osvitni-praktyky/>
2. Медіаграмотний спротив: будемо аргументовані діалоги. URL: <https://eduhub.in.ua/courses/onlayn-kurs-mediagramotniy-sprotiv-buduyemoargumentovani-dialogi>

3. Медіаграмотний спротив: спілкуємось на рівних. URL:
<https://eduhub.in.ua/courses/onlayn-kurs-mediagramotniysprotiv-spilkuyemos-na-rivnih>
4. Цифровий учитель. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4033>
5. Впровадження інновацій в школах. Retrieved from:
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MIT+LIIS101+2018_T3